

מאור ושמש במדבר פרשת בהעלותך

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶמַּרְתָּ אֵלָיו בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּהָרֹת אֶל מֹלַךְ פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאָרוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת.¹ פִּירֵשׁ רַש"י² ז"ל, למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבתו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שלך גדולה משלהם - שאתה מדליק ומיטיב את הנרות. בהעלותך - על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקתן לשון 'עליה', שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה.³ להבין זאת, וגם מאי 'ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה וגו' כאשר צוה', והוא ליה למימר 'ויעש כן אהרן כאשר צוה וגו' ואל מול פני המנורה העלה' וגו'.⁴ ותו, האיך שייך לכאן הפסוק 'וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרח מקשה היא'.⁵

ונראה על דרך קנאת סופרים תרבה חכמה (ב"ב כא א)⁶, ובודאי למצוה גדולה - לקנאות במעשי צדיקים ולהשתוקק לעשות כמעשיהם ולילך בנתיבותם,⁷ וזה יכול כל האדם לקנאות במעשי הצדיקים ולעשות כמעשיהם. אבל זה הוא מתנה מהשם יתברך שיש צדיק שיכול לקרב נשמות ישראל להשם יתברך ולהלהיב אותם עד שיוכלו לדבר דברים בלהבי אש הן בתורה והן בתפלה, ודיבור כזו שהוא בלהבי אש ובדחילו ורחימו - עולה למעלה תיכף.⁸ וצדיק כזה, לאו כל אחד יכול לבוא לזה לעשות כזה, רק הוא מתנה מהש"י ולא כל מוחא סביל דא⁹ ואין יכול לבוא לזה אלא צדיק שהוא כאפס ואין בעיני עצמו, והוא כולו מוקשה¹⁰ אצל עצמו ונבזה בעיניו - זה יוכל לבוא לזה

וזהו **בהעלותך** פירש רש"י, על שם שהלהב עולה פירוש, **שלהב** הוא אותיות **הב"ל**, דהיינו ה' מוצאות הפה¹¹ ול"ב דהיינו התורה שמתחלת בב"י ומסיימת בלמ"ד¹² וזה הבי"ל¹³, עד שתהא עולה מאליה דהיינו שיהיה ההבל עולה מיד למעלה¹⁴. ואמר לו השם יתברך לאהרן חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומיטיב את הנרות וכו' שהוא מתנה גדולה.

ופירש הכתוב **ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה** דהיינו נשמות ישראל העלה אל מול פני המנורה העליונה¹⁵, **כאשר צוה ה' את משה ולא להנאתו כלל**, אלא מחמת ציווי הש"י אליו¹⁶. ומפרש הפסוק אחריו **וזה מעשה המנורה פירוש**, מי יכול לגרום זאת **מקשה וגו' עד ירכה עד פרוח**; **מקשה היא פירוש**, שהוא בעיניו כולו מוקשה, מְקַטֵּן וְעַד גְּדוֹל אֵינוּ מוֹצֵא בעצמו שום לחלוחית חשיבות, רק מוקשה בעיניו והוא נבזה בעיניו, זהו הצדיק יכול לגרום כנ"ל¹⁷.

או נוכל לפרש¹⁸ **מקשה זהב עד ירכה עד פרוח מקשה היא פירוש**, שיהיו חביבין בעיניו כל ישראל מקטן ועד גדול - יאהב אותם אהבה גמורה¹⁹. וזה עד ירכה עד פרוח מקשה היא לשון עֶשֶׂת אֶחָד רָצָה לומר, שיתיחד עם כל ישראל באהבה ואחדות גמור

¹ במדבר פרק ח: (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶמַּרְתָּ אֵלָיו בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת-הַנְּהָרֹת אֶל-מֹלַךְ פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאָרוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת: (ג) וַיַּעַשׂ כֵּן אַהֲרֹן אֶל-מֹלַךְ פְּנֵי הַמִּנְוָה הָעֹלָה נִרְתְּיָהּ כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: (ד) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְוָה מִקְשָׁה זָהָב עַד-יִרְכָּה עַד-פְּרוּחָהּ מִקְשָׁה הָיָה כְּמַרְאֵה אֲשֶׁר הָרָאָה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה בְּעֵשֶׂת אֶת-הַמִּנְוָה: פ

² רש"י: (ב) בהעלתך - למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבתו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות:

באר בשדה: בהעלותך למה נסמכה וכו' אע"ג שאין דרך רבינו לדרוש סמוכין לא אותם שנכתבו שלא במקומם כמ"ש הרא"ם בכמה מקומות י"ל דק"ל לרבינו דכיון דפ' נרות היא אמח' פרשיות שנאמרו בו ביום כדאיתא בהנזיקין ד"ס וכשם רבינו שבו ביום התחילו להדליק והטבת הנרות הוא בבקר קודם לדם התמיד וממילא קדמה לחנוכת הנשיאים וצריך היה שתאמר פ' הנרות קודם לחנוכת הנשיאית סמוכה לברכת כהנים ששם נאמר דבר אל אהרן וכאן נמי כתיב דבר אל אהרן ולמה הפסיק בחנוכת הנשיאים:

³ לא די שתאחז האש בקצה הפתילה, אלא צריך להמתין עד שתתלבה האש ותעלה למעלה

⁴ כלומר למה הפסיק הכתוב באמצע לשון הציווי לומר אל מול פני המנורה

⁵ כיוון שהכתוב בהדלקה עסקינן, למה הוצרך לומר כאן מעשה המנורה

⁶ שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף כא עמוד א: דאמר מר קנאת סופרים תרבה חכמה כלומר כל אחד מתאמץ להתחכם שלא יחשבו יותר חברו ממנו. עד כאן:

⁷ ומטעם זה חלשה דעתו של אהרון של שלא היה יחד עם שנדיאיןם בהקרבת קרבנותם

⁸ תיקוני זוהר תקונא עשיראה דף כה עמוד ב: **ו' דא אורייתא דשרייתא בפומא**... ואורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרוח לעילא ... ה' מלכותא קדישא איהי מצוה עשיית פקודין ... ומצוה בלא דחילו ורחימו לא יכילת לסלקא ולמיקם קדם י"י

⁹ לא כל מח סובל להשכיל ולהבין דברים אלו

¹⁰ שאינו שלם ומיושב עם עצמול להרגיש חשיבות מה

¹¹ זוהר חדש מהדורת הסולם - רות מאמר כמו שיש הוי"ה בז"א כן יש באדם אות תכג: וּמִמֶּנָּה מְקוֹמוֹת שְׁכ"ב אוֹתוֹת נְזָקִים בָּהֶם, וְהֵם אַחֵה"ע מְגָרוֹן, בּוֹמ"ף מִשְׁפָּתִים: גִּיכ"ק מְחִיר. דַּטְלַנ"ת מְלִשׁוֹן. זְסַצַר"ש מְשִׁינִים.

¹² בראשית עד ישראל

¹³ תיקוני זוהר תקונא שתיין ותשע דף קיא עמוד א: ויש הבל דאתמר ביה כי על כל מוצא פי י"י יחיה האדם ודא הבל דאורייתא דאיהו ה' חומשי תורה מן ב' דבראשית עד ל' לעיני כל ישראל ודא הוא הב"ל

¹⁴ הצדיק בדבורו בלהב אש ודחילו ורחימו עולה מיד למעלה ועל ידי שמלהיב את ב"י, גם הדיבורים שלהם עולה מיד למעלה

¹⁵ זוהר - רעיא מהימנא כרך ב (שמות) פרשת תרומה דף קנח עמוד א: שכנינתא דאיהי מאנא לשמשא לבעלה איהי מנרתא דיליה דאתמר ביה (תהלים קט) שבע ביום הללתיך דאיתן הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד יסוד ומלכות, שבע כלילא משבע דרגין אלין שלשת קי מנורה מצדה האחד גופא ותרין דרועי דמלכא איהו נר מצוה לאנהרא בהון, ושלשה קי מנורה מצדה השני אינון תרין שוקין וברית ואיהו נר מערבית לאנהרא בהון מנרתא דמלכא אתקריאת

¹⁶ ובזה מיושב הלשון אל מול פני המנורה העלה, לפני כאשר צוה ה' את משה, כי אהרן היה בזוי בעיני עצמו ולא החשיב עצמו כצדיק כזה היכול להלהיב נשמות ישראל ועשה כן רק מחמת ציווי ה'

¹⁷ מאור ושמש תצוה: להעלות נר תמיד כשהאדם הוא בהכנעה - אזי יוכל לעלות נרות ויחודים תמיד ולהעלות נשמות בני ישראל לקרבם להבורא ברוך הוא וברוך שמו. כמו שהמנורה הייתה מגוש אחד, כן אהרן היה כל כולו באותה הבחינה של קטנות ושפלות, והיה קשה לו להלהיב נשמות ישראל. ובזה ביאר הטעם שנכתב כאן עשיית המנורה

¹⁸ עוד טעם שנאמר כאל מעשה המנורה

¹⁹ בת עין במדבר פרשת בהעלותך: והנה אהרן הכהן היה מיוחד ומקושר לאהבה עילאה שמרומז לבחינת מנורה מחמת שהיה אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה לכך היה צריך הוא להדליק את הנרות שבמנורה. וזהו דבר אל אהרן ואמרת אליו היינו שדבר זה שתדבר אל אהרן שהוא ידליק את הנרות. ואמרת אליו היינו שהבחינת מנורה שמרמז על אהבה עילאה שייך רק אליו ולא לזולתו מחמת שהוא

דוקא עשה סימניות נוניין, והלא גם אחד משאר אותיות התורה היה הפסק³³. וביותר קושיית הזוהר הקדוש מפני מה הנוניין הפוכין³⁴.

וכדי להבין הענין נבאר, כי כשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו היה רצונו הפשוט להיטיב לברואיו, וברא את עולמו בשביל ישראל שנקראו 'ראשית' - שישגו אלהותו ואחדותו יתברך שמו, וזה היה ראשית השעשועים לפניו יתברך שמו - שיכירו כח מלכותו³⁵. אך עצמות אלהותו יתברך שמו - אי אפשר להשיג, כי הוא אין - סוף ברוך הוא וצימצם שכירתו בתוכו, שעל ידי הצימצום נוכל להשיג מציאותו³⁶. שהוא אין - סוף ב"ה. והנה הצמצומים מורים על גבורות, והתפשטות מורה על חסד; וכך היה רצונו הפשוט להתנהג את הכנסת ישראל בחסד, אבל הצמצומים המורים על הגבורות הוא רק לעוברי רצונו, כי אֵלֶקִים עֲשֶׂה שְׂיִרְאוּ מִלְּפָנָיו ויחזרו בתשובה³⁷, ואז יִנְהַג אוֹתָם בְּחֶסֶד.

וכדומה לזה פירש הרב הקדוש מו"ה יעקב יצחק זצוק"ל מפשיסחא על הפסוק (תהלים עו ט) **מְשַׁמֵּים הַשָּׁמַיִם דִּין אֶרֶץ יִרְאֶה וְשֶׁקֶטָה**³⁸, רצה לומר משמים השמעת דין דהיינו כשיש ח"ו התעוררות הגבורות על הכנסת ישראל ואומות העולם גוזרין גזירות, זה אינו רק להשמיע כדי שיעשו תשובה⁴⁰, וכשהארץ יראה רצה לומר, שחוזרין בתשובה - תיכף ושקטה, והגבורות אינם עושים שום רושם כלל על כנסת ישראל, ואף אם גזרו גזירות ח"ו על כנסת ישראל - הם בטלן ומבוטלן. ועליהם נאמר (ישעיהו ח ל) **עֲצוּ עֲצֵה וְתִפְרְ גוֹי, וּמִיֵּטִיב לְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל בְּרוּב רַחֲמָיו וְחֲסִדּוֹ הַגְּדוּלִים כְּמוֹ שַׁעֲלָה בְּרִצּוֹנוֹ קוֹדֵם בְּרִיאַת הָעוֹלָמוֹת**.

והנה איתא בספר יצירה (פ"א מ"א)⁴² בשלשים ושתים נתיבות פליאות החכמה, וביאורו שלי"ב נתיבות הם כ"ב אותיות התורה ועשר קדושות⁴³, וכשעלה ברצונו לבראות עולמו, באו לפניו כ"ב אותיות התורה בהיפוך אתוון בסדר תשר"ק⁴⁴ וזה מורה על גבורות⁴⁵, ודא הוא סליק ולא נחית⁴⁶, כי רצון השי"ת שימתקו הגבורות בשרשם, ולא ברא את העולם. עד שבאה לפניו הבי"ת⁴⁷,

³³ חדושי הרשב"א מסכת שבת דף קג עמוד א: סימניות. פירש רבינו הא"י גאון ז"ל שאין אותיות ידועות בכתב שהן נקראות אלא סימנין בעלמא, כגון נוניין הפוכין דכתיבי גבי ויהי בנוסע הארון כדמפרש בגמ' דכל כתבי הקדש (קט"ו ב')

³⁴ זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בהעלותך דף קנה עמוד א: ויהי בנוסע הארון ויאמר משה וגו', רבי אלעזר אמר הכא אית לאסתכלא נ דאיהי (ס"א מנוזרא) מחזרא לאחורא הכא בתרי דוכתי אמאי

בעל הטורים במדבר פרק י: (לה) עשה נוניין הפוכין שרצה להעביר השבטים (ספרי), שאותיותיהם נון (סוטה לו א), את הירדן שהוא רחב נון (ספרי דברים כו) אלא שהחטא גרם. טעם אחר לנונין הפוכין כדאיתא בשבת פרק כל כתבי (קטז א) שאין זה מקומה וכתבה כאן להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שניה, ועשה נוניין הפוכין לומר שמקומה לפני נ' פרשיות לפניו. ואילו לא היו הנוניין הפוכין לא הייתי יודע אם לפני נ' פרשיות לפניו או לפני נ' לאחריה, לכך עשאום הפוכים לומר לפני נ' לפניו, והוא אחר ונסע אהל מועד מחנה הלויים בפרשת במדבר סיני (לעיל ב יז) שמשם עד הכא נ' פרשיות:

³⁵ תיקוני זוהר הקדמה דף יז עמוד א: אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין לית מחשבה תפיסא בך כלל

³⁶ זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בלק דף רד עמוד ב: נהורא קדמאה דברא קודשא בריך הוא הוה נהיר עד דלא הוו יכלין עלמין למסבליה, מה עבד קודשא בריך הוא עבד נהורא לנהוריה לאתלבשא דא בדא. וכן כל שאר נהורין עד דעלמין כלהו אתקיימו בקיימיהו ויכלין למסבל,

³⁷ תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד ב: אמר רב יהודה: לא ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו אלא כדי שייראו מלפניו, שנאמר והאלהים עשה שיראו מלפניו.

³⁸ תהלים פרק עו פסוק ט: **מְשַׁמֵּים הַשָּׁמַיִם דִּין אֶרֶץ יִרְאֶה וְשֶׁקֶטָה**:

³⁹ תפארת יהודי: (נא) עוד שם בכ"ק בשם היהודי הקדוש ז"ל ז"ע משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה שהדינים הוא רק ליראה מפניו שנאמר אל"ק עשה שיראו מלפניו ולאחר שיראה נתבטל הדין ושקטה זהו ממתיק הדינים בשרשן שהדין הוא רק לצורך החסד ובזה שאדם מתירא הוא ממתיק הדבר היינו וישב יעקב בארץ מגורי אביו. הוא פחד יצחק ע"כ:

⁴⁰ אוהב ישראל תולדות: כי הנה שמעתי גו' מדבר גו' עשו אחיך לאמר. מדבר הוא לשון הנהגה וממשלה היינו מה שנתן לו הש"י כח וממשלה לעשות כרצונו. הוא רק לאמר. היינו אמירה לחוד. שיאמרו לגזור עלינו גזירות לא טובים. אבל לא שיעשו בפועל ממש כי מה שנתן הש"י בלבם לגזור עלינו הוא רק לאיים עלינו ולהפחיד אותנו כדי לשבור לבנו הזונה ונשוב אל הש"י בתשובה שלימה באמת בכל לב ונפש ולהתפלל לפניו יתברך באמת בלב זך ונקי והקב"ה הפץ ומשתוקק לתפלתן של ישראל. ובודאי יקבל תפלתן ותשובתן הרמתה וממילא יתבטלו הגזירות. כי הש"י יתן בלבם לרחם עלינו ולהיטיב עמנו בכל מיני טובות. כי לב מלך והשרים הוא ביד ה'. לכל אשר יחפוץ יטנו. ונמצא שכל הגזירות הם רק באמירה ולא בעשיה בפועל ממש ח"ו. כי אין שום אמירה בעולם שתהא נחשבת כעשיה ממש. זולת אמרותיו של הש"י ויתעלה

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צז עמוד ב: רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, ואם לאו - אין נגאלין. אמר ליה רבי יהושע: אם אין עושין תשובה - אין נגאלין? אלא, הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב.

⁴¹ ישעיהו פרק ח פסוק י: **עֲצוּ עֲצֵה וְתִפְרְ דְבָרְךָ דְבָרְךָ וְלֹא יִקְוּם כִּי עֲמִנּוּ אֵלַי: ס**

מצודת דוד: (י) עזו וכו' - התייעצו מה לעשות ומה בכך כי הלא תופר: דבר וכו' - דברו דבריכם אבל לא תתקיים כי עמנו אל ולא יעזבונו בידכם:

⁴² אוצר מדרשים (אייזנשטיין) יצירה עמוד 239: פרק ראשון (משנה א'): בשלשים ושתים נתיבות פליאות חכמה חקק י' הו"ה צבאות אלהי ישראל אלהים חיים [ומלך עולם] אל שדי [רחום וחונן] רם ונשא שוכן עד [מרום] וקדוש שמו [מרום וקדוש הוא], ברא את עולמו בשלשה ספרים בספר וסופר וקפוד.

⁴³ עשר ספירות. **רמב"ן** פירוש לספר יצירה: אן בל"ב נתיבות וכד. הן עשר ספירות וכ"ב אותיות. ומנצפ"ך צופים אמרום, על כן אינם בחשבון הל"ב. ואף על פי שאמרנו שהעשר ספירות בכלל האותיות אינם האותיות, כי הם פנימיותם, והם דבר נעלם נכללות באותיות, ויוצאות עמהם בשביל אחד בהעלמה אחת ברוח בגוף. וכונת החשבון הז'ה ללב, ולב הוא רצון, כענין שנאמר: "היש לבבך ישר עם לבבי כאשר לבבי עם לבבך", כי קיום כל דבר הוא בעוד הרצון בו ויהיה בל בהתהפך הרצון להשיב כל הדברים להויתן כמושך את רוחו אליו. וכן התחלת התורה וסופה ב"ת בראשית ולמ"ד דישראל, כלומר שישב הענין לאשר לו אחזת הארץ היא האפיסה המוחלטת. פירוש המוחלטת תרגומה לצמיתות לחלוטין, על כן נרמז כי אין הדעת משיג אליו.

⁴⁴ זוהר - הקדמה דף ב עמוד ב: כד בעא למברי עלמא אתו (מקץ ר"ד א, ויגש ר"ה ב) כל אתוון קמיה מסופא ארישיהו, שריאת את ת למיעל ברישא

⁴⁵ תיקוני זוהר הקדמה דף טז עמוד א: אתוון דהוה לון שכל לאעלא קדם מלכא כל חד על תקונוי מסטרא דגבורה עאלו כלהו למפרע בגין דאיהי דרועא שמאלא תשר"י ודא איהו בראשית"ב"א תשר"י בגין דבמדת הדין אתברי עלמא ובגין דא עאלו למפרע והא אוקמהו דבימינא אתברי עלמא וביה עאלו אתוון כסדרן ורזא דמלא אמרתי עולם חסד יבנה ובגין דא כד עאלו אתוון למפרע ומנייהו כסדרן לא בעא קודשא בריך הוא למברי בהון עלמא עד דשתף לון בימינא ושמאלא וברא בהון עלמא

⁴⁶ שהאותיות עלו שלא כסדר ולא ירדו כדי להשפיע כי הן גבורות

⁴⁷ זוהר - הקדמה דף ג עמוד א: עאלת את ב אמרה ליה רבון עלמא ניחא קמך למברי בי עלמא דבי מברכאן לך לעילא ותתא, אמר לה קודשא בריך הוא הא ודאי בך אברי עלמא ואת תהא שירותא למברי עלמא

וזה הוא כסדר א"ב, כי האל"ף נכללת בבי"ת עילאה⁴⁸ ומורה על חסד, ודא הוא סליק ונחית מתתא לעילא ומעילא לתתא⁴⁹ - להמשיך על כנסת ישראל חסדים טובים כרצונו הטוב, וברא את עולמו.

והנה בסדר הא"ב הנו"ן מרמזת על השכינה כידוע לידועי חן⁵⁰, כי נו"ן מרמז על חמשה חסדים ונו"ן שערי בינה, גם ה"י במלואו ה' פעמים יו"ד עולה נו"ן. ונו"ן במלואו היא גם כן נו"ן⁵¹ בסוד (שבת קד א) נאמן כפוף נאמן פשוט. כשם שיש לעילא נו"ן שערי בינה - כמו כן יש לתתא נו"ן שערי תשובה. ועל דא הנו"ן מרמזת על ה"א עילאה וה"א תתאה⁵², כי נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן⁵⁴. ועל זה הנו"ן רומזת על שכינה הקדושה שהיא עמנו בגלות, כמו שאמר הכתוב (ויקרא כו יד) וְנִתְּנִי מִשְׁכְּנִי בְּתוֹכְכֶם. והגם שלא נאמר נו"ן באשרי יושבי וגו' - אף על פי כן חזר דוד וסמכה ברוח הקודש, שנאמר (תהלים קמה יד) סוֹמְךָ ה' לְכָל הַנְּפִלִים, כדאיתא בגמרא (ברכות ד ב) נמצא שהנו"ן היא סמיכה לכנסת ישראל בסדר הא"ב הרומז על חסד, וגם הנו"ן היא חרב נוקמת נקם ברית כשהוא בהיפוך אתוון בסדר תשר"ק - שהיא גבורה כנ"ל⁵⁸.

ועל דרך זה יבואר הכתוב (שמות יד יט) וַיִּסַּע מִלְּאֶף הָאֱלֹהִים וגו' וַיִּסַּע עֲמוּד הָעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם, רצה לומר הענן רומז להשתי נונין, דהיינו הנו"ן שהיא סמיכה לכנסת ישראל נוסע מפניהם, ורצה לומר כסדר הא"ב שהוא חסד. והנו"ן השניה שהיא חרב נוקמת הלך לאחוריהם, ורצה לומר בסדר תשר"ק שהוא גבורה לעשות נקמה במצרים⁶⁰.

ועל פי זה יבואו אלו הפסוקים על נכון, כי כתיב בפרשה הקודמת בסופה⁶¹ וענן ה' עליהם יומם בנסעם מן המחנה פירוש, וענן ה' היא הנו"ן שהיא סמיכה לכנסת ישראל עליהם יומם שהוא חסד⁶² אבל כשהיו ח"ו התעוררות הגבורות - היתה הנו"ן הפוכה בסדר תשר"ק שהוא חרב נוקמת. והנה כבר ביארנו זה, שבני ישראל לא היו נוסעים ממקום חנייתן עד שראו התעוררות הגבורה ח"ו⁶³, וזה היה כוונתם במסעות - לקבל עליהם עול גלות ממקום למקום. ולזה אמר הכתוב בנסעם מן המחנה רצה לומר, שהיו התעוררות הדינים, ועל זה עשה תיכף סימן דהיינו נו"ן הפוכה הרומזת על זה⁶⁴.

וזה שאמר הכתוב ויהי בנסוע הארון דהיינו שנתחייבו גלות, וכיון שקבלו עליהם תיכף נתגלו הרחמים והחסדים והגבורות נהפכים על שונאי ישראל, ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויביך ולא כנסת ישראל, וינוסו משנאיך מפניך - שלא יתקיימו עצתם על זרע ישראל. ובנוחה יאמר רצה לומר, כשנחו דהיינו שהיה כולו חסד, והיה הנו"ן שהיא סמיכה לכנסת ישראל דהיינו כסדר הא"ב - אמר, שובה ה' רבבות אלפי ישראל רצה לומר אלפי דהיינו בסדר הא"ב - שהוא כולו חסד⁶⁵, והגבורות ימתקו בשורשן, אמן.

⁴⁸ בי"ת עילאה בחי' בינה, והאל"ף היא בחי' חכמה כלולה בה

⁴⁹ ישר = חסד, למפרע = דין

⁵⁰ זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בהעלותך דף קנה עמוד א: ת"ח נ' באשרי יושבי ביתך לא אתמר בגין דהיא בגלותא והא אוקמה חב"א דכתיב (עמוס ה) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל וגו'

⁵¹ נו"ן שיש בו גם נו"ן

⁵² תלמוד בבלי מסכת שבת דף קד עמוד א: נו"ן כפופה נו"ן פשוטה - נאמן כפוף נאמן פשוט,

⁵³ נו"ן פשוטה = בינה = ה"א ראשונה, נו"ן כפופה = מלכות = ה"א תתאה

⁵⁴ אוצר מדרשים (אייזנשטיין) יצירה עמוד 239: (משנה ז') עשר ספירות בלימה, נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן, כשלהבת קשורה בגחלת [דע וחשוב וצור] שאדון יחיד [והיוצר אחד] ואין שני לו ולפני אחד מה אתה סופר.

⁵⁵ ויקרא פרק כו (בחקותי): (יא) וְנִתְּנִי מִשְׁכְּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא-תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם:

תרגום אונקלוס: (יא) ואתין משכני בניכון ולא ירחיק מימרי יתכון:

⁵⁶ תהלים פרק קמה פסוק יד: סוֹמְךָ יְקוּק לְכָל-הַנְּפִלִים וְזוֹקֶף לְכָל-הַכְּפוּפִים:

⁵⁷ תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ד עמוד ב: אמר רבי יוחנן: מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי? - מפני שיש בה מפתן של שונאי ישראל, דכתיב:

נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. במערבא מתרצי לה הכי: נפלה ולא תוסיף לנפול עוד, קום בתולת ישראל. אמר רב נחמן בר יצחק: אפילו הכי חזר דוד וסמכן ברוח הקדש, שנאמר סומך ה' לכל הנפלים.

עיון יעקב (על עין יעקב) ברכות פרק א - מאימתי דף ד עמוד ב אות ח: אפילו הכי חזר דוד וסמכה ברוח הקדש שנאמר סומך ה' לכל הנפלים. פירוש אף על פי שיש להם נפילה בעוה"ז מ"מ יש להם תקומה בעוה"ב וכדאמרין עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים בעה"ז הם למעלה בעה"ב:

⁵⁸ לאות נו"ן יש שני בחינות (באשרי) - חסד גבורה (חרב נוקמת)

⁵⁹ שמות פרק יד פסוק יט (בשלח): וַיִּסַּע מִלְּאֶף הָאֱלֹהִים הַהֲלֵךְ לִפְנֵי מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלַּךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עֲמוּד הָעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם:

⁶⁰ הכתוב מפניהם = אלף בית כסדרן. מאחריהם = למפרע תשר"ק. ולכן נעשה הענן מאחריהם להיות חרב נוקמת על המצרים

זוהר כרך ב בא דף לו עמוד א: תניא אמר רבי יוסי בההוא ממש דאשתכח דינא למצריא בההוא ממש אשתכח רחמי לישראל הדא הוא דכתיב וראיתי את הדם ופסחתי עליכם, וכן תנא בכל אינון כתרין קדישין דלעילא כמה דאשתכח דינא אשתכח רחמי וכלא בשעתא חדא, תנא רבי חזקיה כתיב (שם יט) ונגף יי' את מצרים נגוף ורפא, נגוף למצרים ורפא לישראל

⁶¹ במדבר פרק י (בהעלותך): (לד) וַעֲבַד יְקוּק עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְגָּם מִן-הַמִּטְּהָרָה: ס

⁶² יום בא מימין, לילה משמאל

⁶³ מאור ושמש חקת: והנה כבר ביארנו, שכל המסעות לא נסעו ישראל עד שראו שהיחוד של מלכות שמים אינו כתקנה, וקבלו עליהם עול גלות, והיה איתערותא דלתתא, ואחר כך היו מעלין ומיחדין המלכות למקומה.

⁶⁴ **נו"ן הפוכה רומזת על נו"ן שבאה** בסדר תשר"ק, שהיא בחינת גבורה. הפורענות הראשונה שהביא רש"י, שנתחייבו גלות. וכן מבואר הטעם שעשה מהאות נו"ן, לרמז על בחינת 'חרב נוקמת' שהתעוררה. ומיושב גם קושיית הזוהר למה נעשה כאן נו"ן הפוכה, כיון שהנו"ן כאן היא כסדר ההפוך מסדר האותיות.

⁶⁵ מלשון אלף, לרמז על סדר אותיות כסדרן, חסד